

L'ESCUMA DE LES LLETRES

LLUÍS A. BAULENAS

Gran reserva del 2012

'VICTUS' ENS FA 'INVICTUS'

No fa gaires dies, *Victus*, de l'amic Sánchez Piñol, va ser triat un dels llibres de l'any 2012 després d'enquestar seixanta especialistes del món de la literatura. El valor literari del llibre és inqüestionable i ja ha estat prou glossat. És un orgull i un privilegi compartir professió i, sobretot, anhels creatius (en particular, el de la literatura popular de qualitat) amb ell. No cal insistir-hi. Sí que cal, però, comentar a fons un dels efectes col·laterals de *Victus* derivat d'haver-la escrit en castellà. Va haver-hi tot d'escarafalls al principi, però atenció: de seguida es van acabar. I això ens ho ha regalat la gosadia de l'autor, que ha posat sobre la taula un parell de qüestions d'una sola tacada, la de la llibertat de creació i la de la llengua catalana. La primera és importantíssima: l'opció del creador per damunt de tot, per l'obra ben feta, el respecte –i la confiança– en les raons personals de l'artista (el qual, d'altra banda, ja t'ha donat prou exemples perquè hi puguis confiar). N'hem d'estar contents, la novel·la ha demostrat que ja ens hem fet grans: no va enfonsar-se el món quan va saber-se que un dels grans autors catalans en llengua catalana contemporanis pensava fer la següent novel·la en castellà. No va passar perquè tots coneixíem Sánchez Piñol i, a diferència d'altres casos relativament recents de canvi puntual de llengua, sabíem que la seva intenció només podia obeir a una raó pròpia sorgida del seu món creatiu. I no solament no va enfonsar-se el món sinó que la novel·la va ser –és– rècord de vendes. Els seus lectors la compren per ell i els és igual que estigui en castellà. Això trenca tota una sèrie d'automatismes sobre l'ús de la nostra llengua. Ens fa sentir segurs, no ja de la mateixa llengua i la seva funció simbòlica, sinó, sobretot, del país.

I ENCARA, ELS CLIXÉS 'INVICTUS'

El dia 30 de desembre, Juan Marsé encara declarava en una entrevista al diari *Abc*: "...aunque los nacionalistas no quieran entenderlo, la auténtica patria del escritor no es la lengua, sino el lenguaje..." L'admirat Marsé, sense les novel·les del qual no s'entendrien la Catalunya i la Barcelona de la postguerra, encara continua amb els seus clixés. L'autèntica pàtria de l'escriptor és l'obra ben feta. Cadascú pren els seus compromisos personals respecte a la seva llengua i el seu país. Cadascú és lliure de fer el que vulgui mentre ho faci honestament i bé. I no solament els que escrivim només en català no som més nacionalistes sinó que Catalunya és plena d'escrip-

tors catalaníssims que escriuen en castellà. L'època de Marsé i, secundàriament, la de Mendoza ja no existeix. Juan Marsé volia explicar les seves aventures i l'únic llenguatge que tenia a mà era el castellà. No cal donar-hi més voltes. No cal que, a hores d'ara, encara anem arrossegant reflexions sobre l'ús simbòlic de la llengua. Això està passat de moda, admirat Marsé, Zafón, Calvo, Zarraluki, Kiko Amat, etc., tan catalans com tu o com jo, escriuen en castellà perquè és la seva llengua, perquè els dóna la gana o per la raó que sigui. Però cada vegada que publiquen alguna novel·la no comenten per enèsima vegada quina és "l'autèntica pàtria de l'escriptor": si la llengua materna, el llenguatge o el forat d'ozó de l'Antàrtida. Igual que Sánchez Piñol o un servidor no guanyarem mai el Planeta –a diferència de Marsé– perquè no escriurem mai una novel·la en castellà per a aquest premi i no ens amoïna particularment. Ara mateix, Barcelona és la ciutat convidada al proper Saló del Llibre de París i l'Institut Ramon Llull, en plena efervescència sobiranista, s'emporta a la capital francesa una selecció d'autors barcelonins que escriuen tant en català com en castellà i que han publicat recentment en francès. És curiós que, quan en els mitjans intel·lectuals, literaris i culturals catalans *de la ceba* es va relaxant la tensió entorn del ser i no ser de la llengua de creació –com més a prop de la independència, menys tensió–, en els espanyols més rancis s'hi insisteixi. Sánchez Piñol ens ha fet un gran favor. A tots plegats.

tors catalaníssims que escriuen en castellà. L'època de Marsé i, secundàriament, la de Mendoza ja no existeix. Juan Marsé volia explicar les seves aventures i l'únic llenguatge que tenia a mà era el castellà. No cal donar-hi més voltes. No cal que, a hores d'ara, encara anem arrossegant reflexions sobre l'ús simbòlic de la llengua. Això està passat de moda, admirat Marsé, Zafón, Calvo, Zarraluki, Kiko Amat, etc., tan catalans com tu o com jo, escriuen en castellà perquè és la seva llengua, perquè els dóna la gana o per la raó que sigui. Però cada vegada que publiquen alguna novel·la no comenten per enèsima vegada quina és "l'autèntica pàtria de l'escriptor": si la llengua materna, el llenguatge o el forat d'ozó de l'Antàrtida. Igual que Sánchez Piñol o un servidor no guanyarem mai el Planeta –a diferència de Marsé– perquè no escriurem mai una novel·la en castellà per a aquest premi i no ens amoïna particularment. Ara mateix, Barcelona és la ciutat convidada al proper Saló del Llibre de París i l'Institut Ramon Llull, en plena efervescència sobiranista, s'emporta a la capital francesa una selecció d'autors barcelonins que escriuen tant en català com en castellà i que han publicat recentment en francès. És curiós que, quan en els mitjans intel·lectuals, literaris i culturals catalans *de la ceba* es va relaxant la tensió entorn del ser i no ser de la llengua de creació –com més a prop de la independència, menys tensió–, en els espanyols més rancis s'hi insisteixi. Sánchez Piñol ens ha fet un gran favor. A tots plegats.

EL LLIBRE QUE VE

En els llibres que vénen, els e-books, la qüestió de la pàtria de l'escriptor serà cada cop més relativa. Probablement se situarà a Silicon Valley, on una complexa maquinària digital, en un no res, aconseguirà que els traductors automàtics actuals facin riure per patètics. És probable que, amb un simple clic, una màquina ens ofereixi traduccions bàsiques mínimament correctes per sortir del pas. No és tan complicat. Es tracta de sistematitzar uns quants milions de probabilitats combinatòries. La possibilitat de combinació, en una llengua, és infinita. La probabilitat, molt més finita del que sembla. Els traductors seran professionals especialitzats a ajustar i donar ànima literària a una feina efectuada artificialment. No és ciència-ficció: observem els diaris que es publiquen en català i en castellà. Treballen amb un programa que s'autoalimenta constantment de les innovacions, les emmagatzema i les reutilitza quan cal. Sempre millora. En el llibre que ve, la pàtria de l'escriptor serà un xip. ♦

'VICTUS', DE SÁNCHEZ PIÑOL, FA AGAFAR CONFIANÇA EN LA LLENGUA I LA SEVA FUNCIO SIMBOLICA, PERÒ TAMBÉ –I SOBRETOT– EN EL PAÍS. PERE TORDERA